

ECOURI

UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

70 | MARTIE
2025

130 de ani
de la naștere

„...Ție, artă,
îți trimit
omagiul meu...”
(M. Rylskyi)

Consacrându-și întreaga viață literaturii ucrainene, Maksym Rylskyi a lăsat în urma sa o moștenire literară bogată și variată, care s-a născut pe fondul literaturii clasice și al folclorului ucrainean. Exploatând asociații istorice și literare, precum și reminiscențe ale diferitelor literaturi și culturi, scriitorul își filiganează creația cu un colorit specific. Rezumând trăsăturile artei poetice a lui Rylskyi, se poate constata că fenomenul său poetic îmbină într-un mod armonios și original tradițiile clasice cu cele inovatoare.

Maksym Tadeiovyci Rylskyi, poet, traducător, activist civic, lingvist ucrainean, s-a născut la 19 februarie 1895 la Kiev, într-o familie inegală social, formată dintr-un moșier și o săteancă. Tatăl, Tadei Rozeslavovyci Rylskyi, cunoscut folclorist și etnograf ucrainean, și-a dedicat viața slujirii poporului, iar mama, Melania Fedorivna Ciupryna, le-a insuflat celor trei copii dragostea pentru cântecul ucrainean și limba vorbită, valorile etice ale poporului ucrainean și principiile creștine.

Maksym și-a petrecut copilăria în casa familiei din partea mamei, în satul Romanivka, unde a urmat școala elementară. După decesul tatălui în 1902, familia se mută la Kiev unde, între 1908-1915, urmează cursurile liceului privat din Kiev. În această perioadă, îl cunoaște pe compozitorul M. V. Lysenko, în casa căruia va locui o perioadă, precum și pe alți oameni de cultură ai vremii. Aici, atmosfera era guvernată de muzică, fapt ce avea să-și lase amprenta asupra creațiilor sale poetice de mai târziu. Totodată, învață să cânte vocal și instrumental, deprinzând arta compoziției și a improvizației.

M. Rylskyi debutează cu volumul de poezii «На білих островах» („Pe insulele albe”) (1910) în perioada liceală. Inițial, acesta era gândit ca un poem liric, structurat pe mai multe capitole: „Intermezzo”, „Cântece de toamnă”, „Din cântece de seară”, „Lacul albastru” etc., care formau prima parte a ciclului. Cea de-a doua parte, intitulată „Barca zburătoare”, a fost tipărită mai târziu, în 1914, în „Curierul literar-științific”.

Citind volumul de poezii al lui Rylskyi, Lesea Ukrainka a afirmat: „Iată cine trebuia să scrie *Isolda cea cu părul de aur*”. Prorocirea poetei s-a împlinit mult mai târziu, când Rylskyi a tradus în limba ucraineană celebra poveste de dragoste dintre Tristan și Isolda a lui Joseph Bedier. Între 1915-1918, urmează cursurile Facultății de Medicină și ale Facultății de Istorie-Filologie a Universității din Kiev. Războiul civil și prima foamete care au lovit Ucraina îl obligă pe acest om erudit să-și câștige pâinea ca dascăl în casa unui funcționar.

În anii '20, poetul aderă la mișcarea neoclasicilor, membrii căreia au suferit persecuții din partea criticii oficiale pentru decadentism și neimplicarea în problemele vieții socialiste. În decursul unui deceniu, poetul publică zece volume de poezii, printre care amintim: «Під осінніми зорями» („Sub zorii toamnei”) (1918), «Синя далечинь» („Depărtarea albastră”) (1922), „Поєме” (1925), «Крізь бурю і сніг» („Prin furtună și zăpadă”) (1925), «Тринадцята весна» („Cea de-a treisprezecea primăvară”) (1926), «Гомін і відгомін» („Zgomot și ecou”), «Де сходяться дороги» („La răscruce de drumuri”) (1929) etc. În spiritul neoclasicismului, Rylskyi refuză să-și contamineze creația literară cu implicarea evenimentelor politice, izolându-se de realitatea sovietică. Această atitudine nu a rămas fără urmări, poetul fiind arestat și încarcerat în anul 1931, pentru aproximativ un an, în închisoarea Lukianivsk.

(Continuare la pag. 2)

Mihaela HERBIL

Fiecare creație literară întruhidează sinele creator al artistului, ceea ce o califică drept moștenire spirituală cu profunde influențe în universul cultural al unui popor. De altfel, invitația lui Ion Minulescu, un reprezentant de seamă al simbolismului românesc, ne îndreaptă atenția asupra faptului că literatura reprezintă fundamentul cunoașterii și al frumuseții artistice, iar accesul la aceasta ar trebui să fie condus de respect, profunzime și autenticitate: „Intrați în templul literaturii pe poarta cea mare, nu pe porțile lăturalnice”. Mai mult, alegerea unei astfel de abordări privind literatura justifică demersul meu de a analiza dintr-o perspectivă critică lirica testamentară. Conceptul de „lirică testamentară” nu se rezumă doar la ideea unor creații literare în care scriitorii își exprimă ultimele dorințe sau unele reflecții asupra vieții și moștenirii lor spirituale, ci la o modalitate prin care aceștia pot explora profunzimea experienței umane, oferind cititorilor o diversitate de perspective introspectiv asupra relației dintre individ și societate. Pe de altă parte, poezia asociată unei astfel de categorii estetice devine un mijloc de transformare a trăirilor și experiențelor unui artist care pot fi considerate drept o moștenire valoroasă pentru generațiile viitoare. În contextul literaturii universale, lirica testamentară a ocupat multă vreme o poziție privilegiată care, mai târziu, a fost substituită altor inovații literare. Totuși, impactul semnificativ pe care l-a avut lirica testamentară în perioada ei de glorie le-a permis scriitorilor să se concentreze asupra unor teme universale precum moartea, condiția umană sau legătura cu posteritatea.

În cadrul analizei privind lirica testamentară, am ales să mă concentrez asupra a două opere reprezentative, aparținând unor universuri literare distincte, respectiv poezia *Testament* de Taras Șevcenko din literatura ucraineană și poezia *Mai am un singur dor* de Mihai Eminescu din literatura română. Prin urmare, o încadrare a creațiilor poetice într-un context istoric și cultural este absolut necesară pentru o mai bună înțelegere a procesului prin care au luat naștere. Raportându-ne la poezia *Testament* («Зановит») scrisă de Taras Șevcenko în 1845, putem remarca un discurs poetic cu o profundă tentă naționalistă și revoluționară. Din punct de vedere istoric, situația politică și culturală a Ucrainei din

secolul al XIX-lea nu era una tocmai favorabilă, iar restricțiile impuse de asupritori au schimbat radical destinul întregii națiuni. Eliminarea limbii și a culturii ucrainene, iar, mai apoi, înlocuirea acestora cu viziuni pur opresive și atât de bine promovate de țariști au condus către o distrugere intenționată a specificului național ucrainean. Politica țaristă nu a vizat doar această sferă, ci a considerat orice formă de naționalism drept subversivă. Ca urmare, iobăgia a fost o măsură intens utilizată de țariști pentru a controla viața majorității populației, alcătuită în principal din țărani, oameni considerați ușor de manevrat, din pricina situației financiare precare. În acest context marcant, unii dintre intelectualii și scriitorii acelor vremuri, profund mișcați de suferința poporului, au început să promoveze

ideea unei identități naționale distincte, având ca obiectiv eliberarea de sub dominație țaristă. Printre aceștia s-a numărat și marele „Cobzar” al literaturii și culturii ucrainene, Taras Șevcenko, el devenind una dintre cele mai influente figuri ale mișcării revoluționare de la vremea respectivă. Nu puține au fost încercările prin care a trecut acesta.

Născut într-o familie săracă, alături de ceilalți frați ai săi a resimțit puternic efectele „flagelului” numit iobăgie și a experimentat în mod direct opresiunea socială. Mai târziu, în anul 1838, datorită bunăvoinței unui grup de intelectuali respectați ai perioadei, Șevcenko a fost răscumpărat din iobăgie, acțiune care i-a permis să-și dezvolte talentul artistic și literar. Fiind mănăat de o puternică voință de eliberare de sub jugul asupritorilor ruși, Șevcenko a început să militeze prin intermediul creațiilor sale literare pentru libertatea propriului neam. O asemenea acțiune nobilă i-a impulsionat și pe mulți alții să se implice, iar apariția societății secrete *Frăția Sfinților Chiril și Metodie*, din care făcea parte și Șevcenko, a prefigurat că lupta împotriva politicii opresive nu avea să fie deloc ușoară, ci pusă serios la zid.

(Continuare la pag. 2)

Denisa COZACIUC

Masterandă la „Literatură și civilizație – dialog intercultural în spațiul francofon”
Facultatea de Litere – UBB, anul II

Lirica testamentară
în literaturile
ucraineană și română:

perspective critice asupra poeziilor
Testament de Taras Șevcenko
și *Mai am un singur dor* de Mihai Eminescu

„...Ție, artă, îți trimit omagiul meu...”

(M. Rylskyi)

(Continuare de la pag. 1)

Urmează o perioadă deosebit de grea atât pentru Rylskyi, cât și pentru întreaga pătură a intelectualității ucrainene, întrucât, sub presiunea regimului socialist, tot ceea ce ieșea de sub tipar trebuia să-l preamărească pe bardul totalitarismului, Iosif Visarionovici Stalin. Sub imperiul acestor tendințe, poetul scrie ode dedicate lui Stalin, pentru care a fost decorat și premiat în 1943 cu premiul de stat al URSS. Recompensarea a continuat cu numirea sa în funcția de director al Institutului de știința artei, folclor și etnografie din cadrul Academiei de Științe a Ucrainei și deputat în parlamentul URSS. Dar aceasta este doar o parte a medaliei, cea aurită, reversul constituind speculațiile comisiei de cenzură pe marginea unor poezii, suspectat că ar fi conspirat împotriva regimului.

Pentru a evita continuarea direcției impuse, Rylskyi se îndreaptă spre lirica peisagistică și meditativă, motiv pentru care nu este publicat. El împreună cu familia sa au de suferit de pe urma deciziei luate, aceea da a nu mai sluji spiritul epocii. Și destinul tragic al poetului nu se oprește aici: suferințele nu erau doar de ordin material, ci și de ordin sentimental

și spiritual, cauzat de faptul că, pe de o parte, critica sovietică îl acuza de lipsa de idei, iar diaspora, de lipsa de patriotism.

În timpurile sângeroase și necruțătoare, când minciuna și despotismul caracterizau conducerea proletară, când se compuneau ode în cinstea proslăvirii Partidului Comunist, în asemenea vremuri, Rylskyi rămâne un veritabil estet. Dovadă stau volumele „Sub zorii toamnei” și „Depărtarea albastră”.

Cartea «Знак тепезив» („Semnul balanței”) (1932) mărturisește trecerea timidă a poetului de partea socialismului, prin poeziile „Partidul”, „Lenin”, „Moscova”. Cum manifestarea plenară a talentului său poetic era imposibilă în condițiile date, acesta se dedică activității de traducător din limbile rusă și polonă.

Cel de-Al Doilea Război Mondial care a însemnat, în primul rând, o mare tragedie pentru poporul ucrainean, pe de altă parte, a slăbit presiunea cenzurii, favorizând, astfel, cea de-a doua „înflorire” a talentului poetului. Astfel se nasc volumele: «Слово про рідну матір» („Cuvânt despre mama”), «Світова зоря» („Steaua lumii”), «Світла зброя» („Arma strălucitoare”), în care au fost strecurate și creațiile „Ucrainei” și „Cuvânt despre mama”, opere care nici până în ziua de azi nu și-au pierdut valoarea artistică.

Cea de-a treia „înflorire” a forțelor creatoare ale lui Rylskyi are loc după moartea lui Stalin și este marcată de apariția volumelor: «Троянди й виноград» („Trandafirii și struguri”) (1957), «Далекі небосхили» („Cerule îndepărtate”) (1959), „Însemnări de iarnă” (1964). În ultimii ani de viață, poetul lucrează asupra traducerii romanului lui Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz” și ia parte la elaborarea dicționarului rus-ucrainean în trei volume.

Măcinat de o boală necruțătoare, Maksym Rylskyi se stinge pe 24 iulie 1964, la Kiev, fiind înmormântat în cimitirul Baikov. Deși creația sa a suferit, sub presiunea regimului totalitar, o anumită alterare ideologică, M. Rylskyi rămâne în istoria literaturii ucrainene drept poetul frumosului și al umanului, un veritabil maestru al formei poetice desăvârșite.

Lirica testamentară în literaturile ucraineană și română:

perspective critice asupra poeziilor *Testament* de Taras Șevcenko și *Mai am un singur dor* de Mihai Eminescu

(Continuare de la pag. 1)

Pentru Șevcenko, această luptă nu era doar a lui, ci a nenumăratelor victime ale sistemului, reprezentate prin astfel de „voci literare”. Demn de remarcat la Șevcenko este spiritul de care s-a lăsat condus într-o asemenea acțiune de amploare. El nu a rămas pasiv la chinurile prin care treceau ceilalți, deși el a fost un „caz fericit”, referindu-ne la faptul că a fost răscum-părat. Se pare că urmele lăsate de „fierul roșu” al iubăgiei i-au „schingiuit sufletul”, determinându-l să poarte „povara nesfârșită a chinului” drept un „stindard al rezistenței”. Lupta sa și a camarazilor acestuia a fost una intensă, motiv pentru care nu a trecut neobservată, respectiv nepedepsită de oponenți. În anul 1847, Șevcenko a fost arestat și exilat în îndepărtatul Orenburg, având interdicția de a scrie și a desena, o pedeapsă „capitală” pentru orice artist.

Privind dintr-o altă perspectivă, poezia *Testament* a devenit una dintre cele mai influente creații literare ale literaturii ucrainene, fiind considerată un simbol al luptei pentru independență, fiind tradusă în peste 150 de limbi. Totuși, cum a luat naștere un asemenea manifest al conștiinței naționale ucrainene? În contextul unui moment de fragilitate fizică și emoțională, survenită de pe urma unei boli grave, scriitorul are parte de o revelație. În timp ce reflectează asupra unei inevitabile morți și a propriei moșteniri poetice, Șevcenko nutrește o speranță puternică în privința faptului că poporul ucrainean va continua lupta pentru eliberare. Construită sub forma unui testament literar, poezia nu trebuie privită doar ca un simplu monolog, ci drept un simbol al renașterii naționale. Spre deosebire de majoritatea testamentelor literare existente în literatura acelor vremuri, cel al lui Șevcenko are un caracter aparte.

În cadrul creației sale testamentare, el nu caută să obțină o recunoaștere a propriilor merite, ci, mai degrabă, accentuează necesitatea unei lupte susținute împotriva opresiunii imperiale de la Petersburg. De asemenea, în discursul său poetic, Șevcenko demonstrează că nu se lasă pradă vreunei circumstanțe atenuante, alegând ca după moarte să urmărească modul în care urma să se împlinească cea mai arzătoare dorință a sa: o țară liberă și un popor renăscut din propria cenușă. Tema morții este una predominantă, iar scriitorul o consideră drept un prilej propice transmiterii unui mesaj cu un puternic impact revoluționar. Mai mult decât atât, la Șevcenko, moartea nu prefigurează neapărat un sfârșit, ci reprezintă un simbol al rezistenței. Totodată, critica literară scoate la iveală ingeniozitatea de care a dat dovadă Șevcenko în demersul său creativ, cel de a utiliza o succesiune de imagini pentru a crea o viziune amplă asupra laitmotivului „locul de veci”, transformându-l într-un punct de referință important. De aceea, Ivan Franko face o remarcă surprinzătoare în această direcție: „Însuși cuvântul «îngropați-mă» trezește în imaginația fiecăruia dintre noi imaginea unui mormânt: dintr-o singură mișcare, poetul ni-l arată ca parte a unui întreg mai mare – o movilă înaltă; din nou, cu o singură mișcare, această movilă apare ca un întreg și mai vast – nemărginirea stepei; încă un pas – iar în fața ochiului nostru spiritual se întinde întreaga Ucraina, încălzită de marea iubire a poetului.”

În cele 24 de versuri ale poeziei, scriitorul ilustrează legătura sa profundă cu meleagurile pline de farmec ale țării mult iubite. De altfel, finalul poeziei surprinde într-o manieră optimistă viziunea lui Șevcenko privind viitorul Ucrainei, odată liberă de orice amenințare, el va trăi în inimile oamenilor prin moștenirea sa literară: „Și-n familia frățească / Mare și slăvită, / Pomeniți-mă cu-o vorbă / Bună, liniștită!”

În ceea ce privește poezia *Mai am un singur dor* scrisă de Mihai Eminescu și publicată prima oară în 1883, putem sesiza că este o reflecție asupra morții și a dorinței de liniște, unde poetul are o atitudine resemnată și contemplativă față de sfârșitul vieții. În plan istoric, situația politică și culturală a României din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost marcată de schimbări importante care aveau să influențeze în bine dezvoltarea unui viitor stat cu autonomie proprie.

De altfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, statul român își consolidase independența față de Imperiul Otoman și se afla în plin proces de afirmare națională. Ca urmare, Unirea Principatelor alături de eforturile de modernizare culturală și politică au prefigurat că identitatea națională și aspirațiile de independență ca teme centrale aveau să devină piatra de temelie a unei evoluții naționale fără precedent. În acest context, literatura și cultura română erau în căutarea definirii propriei identități, iar Eminescu a jucat un rol esențial în acest demers amplu.

Considerat poet național al României, Mihai Eminescu a contribuit semnificativ la dezvoltarea literaturii române moderne. Poezia *Mai am un singur dor* este una dintre cele mai reprezentative creații literare ale sale, datorită stilului clasic și elevat, unde sintaxa complexă și metaforele pline de înțelesuri întruchipează o estetică literară dezvoltată de însuși Eminescu. Poezia abordează teme precum dorul, comuniunea cu natura și atitudinea contemplativă față de moarte. Mai mult, „dorul”, un sentiment atât de bine reprezentat în cultura română, exprimă aspirația către absolut și este utilizat în creația eminesciană cu scopul de a potența starea de melancolie a eului liric în raport cu natura. Pe de altă parte, poetul își exprimă dorința de a-și găsi odihna veșnică în mijlocul naturii, departe de agonia existențială a lumii, sub creanga „teiului sfânt” și având „codrul aproape”.

O astfel de imagine reflectă specificul cultului tradițional românesc, unde moartea omului este privită ca o contopire armonioasă cu natura. Legat de expresivitatea poetică, Eminescu se raportează la o tonalitate resemnată și meditativă, spre deosebire de Șevcenko care adoptă un ton profetic și mobilizator. Compusă în ultima parte a vieții lui Eminescu, înainte de agravarea stării sale de sănătate, poezia *Mai am un singur dor* ilustrează resemnarea poetului în fața inevitabilului sfârșit. Spre deosebire de alte poezii ale sale, unde moartea este considerată o experiență tragică sau cosmică, în cazul de față, ea este percepută ca o întoarcere armonioasă în natură. Fiind măcinat de boală, de neîmpliniri și de o nevoie profundă de refugiu în natură, Eminescu îmbrățișează călduros calea unui „geniu pustiit de propriul sine”. De asemenea, motivul „somniașului lin” în mijlocul codrului sugerează o dorință de pace interioară sau o comuniune deplină cu natura, în deplin contrast cu viața zbuciumată a poetului. Totuși, finalul poeziei surprinde un cadru plin de suferință și singurătate care îl plasează pe geniu în imposibilitatea de a mai găsi o cale de ieșire: „Ci eu voi fi pământ / În singurătate-mi”. Scrisă în pragul unui posibil sfârșit, această poezie poate fi considerată ca fiind una dintre cele mai sensibile și muzicale meditații asupra morții din literatura română.

Comparând cele două creații literare care aparțin liricii testamentare, observăm că ambele sunt reflecții asupra morții, dar cu diferențe semnificative în ceea ce privește tonul, mesajul și contextul cultural în care au fost scrise. Dacă opera lui Șevcenko este influențată de contextul politic și social al Ucrainei aflate sub dominație rusă, la Eminescu creația este marcată de influențele curentului romantic și de preocupările filosofice ale vremii. În poezia *Testament*, motivul pământului natal îmbracă o conotație puternic patriotică. Șevcenko își exprimă iubirea pentru Ucraina și speranța că poporul său va obține independența, iar moartea sa devine un sacrificiu pentru viitorul națiunii. Totodată, în poezia *Mai am un singur dor*, Eminescu mizează pe relația personală și intimă cu pământul natal, fără niciun fel de accente politice. Într-un astfel de cadru, poetul dorește doar să se stingă în liniște, în peisajul idilic al locurilor natale. La Șevcenko, ideea unei morți urmate de o revoluție devine nucleul central al manifestului său literar: „Și atunci, când o să piară, / Dușmanii din țară, / M-oi trezi și voi ieși eu / Din mormânt afară.”. El își dorește ca opera și sacrificiul său să devină un punct de inspirație pentru generațiile viitoare. Însă la Eminescu o asemenea viziune nu există, el cerând să nu fie comemorat de nimeni: „Și nime-n urma mea / Nu-mi plîngă la creștet, / Doar toamna glas să dea / Frunzișului veșted.”. Dimpotrivă, el își exprimă dorința de a fi uitat, cerând doar liniște.

Din punct de vedere stilistic, Șevcenko folosește un limbaj accesibil, adresându-se direct poporului ucrainean, ceea ce conferă poeziei un caracter manifest. De asemenea, utilizarea imperativelor („îngropați-mă”, „ridicați-vă”) sugerează urgența și determinarea în transmiterea mesajului său patriotic. Spre deosebire de scriitorul ucrainean, Eminescu utilizează un vocabular bogat și select, conferind poeziei o muzicalitate aparte. Poezia este bogată în epitete („somnul lin”, „cer senin”), metafore și personificări, care amplifică expresivitatea și creează imagini sugestive. Structura metrică și rima contribuie la fluiditatea versurilor, reflectând armonia dorită de poet în comuniunea sa cu natura.

În concluzie, atât poezia *Testament* de Taras Șevcenko, cât și *Mai am un singur dor* de Mihai Eminescu sunt expresii puternice ale testamentului poetic, o formă lirică în care autorul își conturează viziunea asupra propriei morți și asupra moștenirii pe care o

lasă posterității. Deși aparțin unor contexte istorice și culturale diferite, poeziile lui Taras Șevcenko și Mihai Eminescu demonstrează că testamentul poetic nu este doar o meditație asupra morții, ci și o formă de comunicare între generații. Mesajele lor continuă să inspire, oferind lecții despre identitate, moștenire culturală și raportarea omului la destinul său.

Bibliografie:

Călinescu, George, *Opera lui Mihai Eminescu*, București, Editura Minerva, 1970.

Eminescu, Mihai, *Poezii*, București, Editura Eminescu, 1984.

Franko, Ivan, *Iz sekretiv poetycinoi tvorciosti*, în „I. Franko Zibrannja tvoriv: u 50 t.”, vol. 31, Kiev, 1957.

Petrescu, Ioana Emilia, *Mihai Eminescu. Poezii comentate*, București, Cartea Românească, 1984.

recenzie

Istoria ucrainene a literaturii. Prima jumătate a secolului al XIX-lea / Istoria literaturii ucrainene. Prima jumătate a secolului al XIX-lea

Autor: Volodymyr Antofychuk

Volum apărut sub egida Uniunii Ucrainenilor din România

Lucrările de sinteză referitoare la literatură reprezintă o provocare pentru autor, determinându-l să selecteze acele informații relevante care să permită cititorului să înțeleagă atât operele scriitorilor incluși în sinteză, cât și contextul social-istoric în care operele respective au fost create.

Prin volumul pe care d-l Volodymyr Antofychuk îl aduce în fața noastră, experiența noastră de lectori se va îmbogăți considerabil, autorul reușind să ne îmbogățească cu date foarte bine filtrate, astfel că fiecare dintre noi va avea posibilitatea să extragă din vastul material informații foarte interesante, care contribuie la înțelegerea condițiilor deosebite în care s-a dezvoltat literatura ucraineană într-o anumită perioadă a evoluției sale.

Lucrarea *Історія української літератури. Перша половина XIX століття* / *Istoria literaturii ucrainene. Prima jumătate a secolului al XIX-lea* reprezintă, fără îndoială, rodul unui efort îndelungat de cercetare din partea autorului ei, efort încheiat cu succes, considerăm noi, întrucât avem în față o lucrare consistentă, care ne va permite să înțelegem o perioadă foarte importantă din istoria literaturii ucrainene, în care au fost create opere reprezentative pentru evoluția ei ulterioară.

După cum se vede din cuprins, lucrarea este riguros compartimentată, putându-se distinge două părți: o primă parte, pe care am putea să o numim teoretică, ce include trei capitole: *Introducere, Condițiile social-istorice și viața culturală din Ucraina la sfârșitul secolului al XVIII-lea – primele decenii ale secolului al XIX-lea, Particularitățile procesului literar*, și o a doua parte, cea mai consistentă a lucrării, care are 15 capitole consacrate scriitorilor ucraineni reprezentativi pentru această perioadă: *Ivan Kotlearevskyi, Pavlo Bilețkyi-Nosenko, Petro Hulak-Artemovskiy, Hryhorii Kvitka-Osnoveanenko, Ievhen Hrebinka, Levko Borovykovskiy, Ambrosii Metlynskyi, Mykola Kostomarov, Myhailo Petrenko, Viktor Zabala, Markian Șașkevici, Ivan Vahylevyci, Iakiv Holovațkyi, Mykola Ustyianovyci, Taras Șevcenko*.

Fiecare capitol este însoțit de o listă bibliografică relevantă pentru materialul elaborat, precum și de întrebări și teme în legătură cu materialul expus, fapt ce permite o fixare temeinică a conținutului prin focusarea pe problemele esențiale.

Încă din *Introducere*, autorul punctează o particularitate a oricărei literaturi naționale – aceea ca, sub imperiul schimbărilor sociale, să aibă capacitatea de a se reorienta brusc în privința ideilor și a perspectivelor promovate, făcând posibilă, astfel, apariția unei delimitări între o perioadă veche și o perioadă nouă a literaturii. Literatura sfârșitului de secol al XVIII-lea și a începutului de secol al XIX-lea reprezintă, în istoria literaturii ucrainene, o astfel de perioadă, fiind cunoscută sub denumirea de *perioadă nouă*, întrucât se orientează spre noi principii estetice, pune în circulație noi idei, iar operele sale se disting prin noi particularități artistice, prin tematică și prin limbaj.

În evoluția noii literaturi, se disting patru etape: (1) perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XVIII-lea – primele decenii ale secolului al XIX-lea; (2) anii '40-'60 ai secolului al XIX-lea; (3) anii '70-'90 ai secolului al XIX-lea și (4) sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea.

Capitolul al doilea – *Condițiile social-istorice și viața culturală din Ucraina la sfârșitul secolului al XVIII-lea – primele decenii ale secolului al XIX-lea* – creionează circumstanțele sociale și istorice nefavorabile în care s-a dezvoltat literatura ucraineană în această perioadă, Ucraina aflându-se sub stăpânirea a două mari puteri ale vremii – Rusia și Imperiul Habsburgic, fapt ce a avut repercusiuni asupra întregii vieți economice, politice și culturale a Ucrainei.

Cel mai mult au avut de suferit ucrainenii aflați sub stăpânirea Rusiei, deoarece au fost supuși unei presiuni constante în vederea asimilării lor totale. Nici cultura ucraineană nu a fost scutită de aceste presiuni, astfel că, începând cu 1721, au fost interzise publicațiile în limba ucraineană. Toate aceste schimbări au provocat nemulțumiri în rândul ucrainenilor, fapt ce a avut ca rezultat apariția unor organizații secrete ale căror acțiuni erau orientate împotriva asupritorilor.

Sunt trecute, apoi, în revistă elementele cele mai relevante care caracterizează învățământul din Ucraina acelei perioade. La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, ideile iluministe, sub ale căror auspicii se dezvoltă cultura europeană a secolului al XVIII-lea, pătrund și în Ucraina. Din păcate, aceasta este o perioadă în care învățământul național în limba ucraineană începe să decadă, din cauza politicii promovate de Imperiul Rus (este închisă Academia Kieveană, în locul ei luând ființă un seminar teologic, iar, mai apoi, o academie teologică), în instituțiile de învățământ se ignoră interesul național ucrainean, toate acestea culminând cu interzicerea învățământului în limba ucraineană în anul 1804.

Capitolul *Particularitățile procesului literar* descrie trăsăturile caracteristice ale activității literare din această perioadă, care se dezvoltă pe fondul celor mai reprezentative elemente ale literaturii vechi. Acum cunoaște un mare avânt curentul burlesc și parodia, punctul de intensitate în acest sens fiind opera „Eneida” a lui I. Kotlearevskyi, considerată a fi prima creație reprezentativă a noii literaturi ucrainene. O particularitate a noii literaturi este *caracterul sincretic* al curentelor literare, coexistând aici curentul burlesc, realismul iluminist, realismul sentimental, romantic. Printre speciile literare predominante în primele

doile decenii ale secolului al XIX-lea se numără balada, iar în al doilea și în al treilea deceniu ale secolului al XIX-lea se dezvoltă, în literatura ucraineană, drama iluministă, un punct de reper în acest sens fiind drama „Natalka Poltavka” a lui I. Kotlearevskyi.

O altă trăsătură a literaturii ucrainene din această perioadă este apariția și dezvoltarea prozei după dramaturgie, spre deosebire de alte literaturi europene, în care fenomenul se întâmplă invers. Nuvelele și povestirile lui H. Kvitka-Osnoveanenko reprezintă momentul de maximă dezvoltare a realismului iluminist în literatura ucraineană, aducând în fața cititorilor imaginea omului simplu și evocând mai ales interesele și gusturile estetice ale țărânului.

Sentimentalismul a jucat un rol hotărâtor în activitatea literară din Ucraina, manifestându-se pregnant în creația lui H. Kvitka-Osnoveanenko, autorul analizând în profunzime starea emoțională și psihologică a personajelor sale.

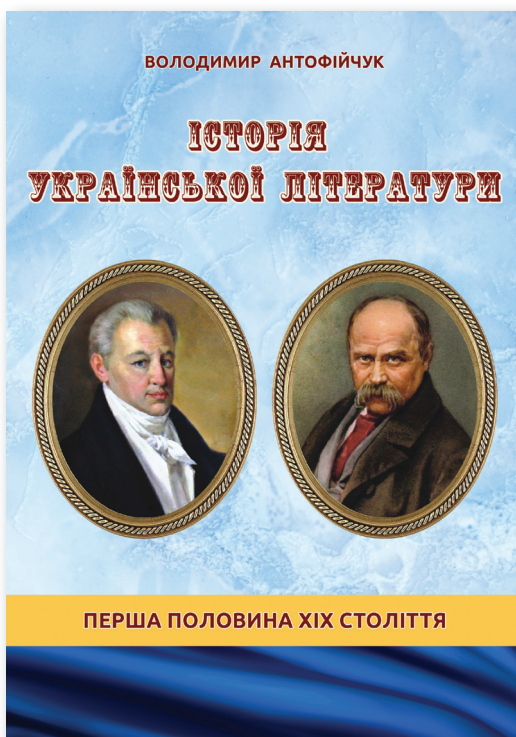
De asemenea, romantismul, al cărui ideal a fost personalitatea liberă, evoluată spiritual, care caută să intre în armonie cu ea însăși, cu lumea și cu natura, s-a manifestat, în Ucraina, în diferite domenii ale artei, precum literatura, pictura și muzica. În literatură, romantismul s-a dezvoltat în perioada cuprinsă între sfârșitul anilor '20 și anii '50 ai secolului al XIX-lea, prin creațiile

lui *Petro Hulak-Artemovskiy, Levko Borovykovskiy, Ievhen Hrebinka, Viktor Zabala, T. Șevcenko*.

În literatura ucraineană din această perioadă se cultivă noi specii lirice, între care amintim poemul romantic, glosa, elegia, sonetul, romanța. Temele preferate ale poezilor și scriitorilor romantici sunt întoarcerea spre trecut, evocarea idealurilor de eliberare națională, creionarea unei personalități extraordinare care acționează în împrejurări extraordinare, inspirația din folclor.

Toate aceste informații, aduse de autor în prima parte a lucrării, vor contribui esențial la înțelegerea particularităților de creație specifice fiecăruia dintre scriitorii și poezii analizați în partea a doua a lucrării, vor permite cititorului să recepteze universul de creație specific fiecăruia dintre ei și să înțeleagă rolul jucat de aceștia în istoria literaturii ucrainene. Fiecare capitol consacrat unui scriitor sau unui poet reprezintă o sinteză în care ne putem familiariza cu elemente biografice definitorii pentru formarea personalității sale creatoare, cu principalele creații ale acestuia, cu temele predilecte pe care le-a pus în discuție, iar parcurgerea în întregime a acestor capitole va contura, în cele din urmă, tabloul general al literaturii ucrainene de la finalul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Astfel, cartea poate deveni un instrument extrem de util pentru studenții facultăților de profil din țară, care studiază literatura ucraineană.

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

DIASPORA UCRAINEANĂ DIN CANADA

Ucrainenii din Canada reprezintă cea mai mare comunitate de slavi de pe teritoriul acestei țări, majoritatea lor fiind concentrați în Estul Canadei.

Conform datelor existente în arhive, sosiri dispartate ale ucrainenilor în Canada au început să fie înregistrate odată cu primele decenii ale secolului al XIX-lea (este vorba de soldați ai trupelor de mercenari elvețieni, veniți pentru a apăra posesiunile canadiene de ofensiva americană din timpul războiului anglo-american din 1812).

Imigrația în masă a ucrainenilor în Canada a început la sfârșitul secolului al XIX-lea, când guvernul canadian a încurajat activ emigrarea pe scară largă din Europa de Sud, Centrală și de Est.

În istoria imigrației ucrainene în Canada se disting astfel câteva „valuri”:

- 1812-1890 – perioada de imigrare episodică a ucrainenilor;
- 1891-1914 – „primul val” de imigrare în masă a forței de muncă ucrainene și începutul formării unui grup etnic ucrainean;
- 1920-1941 – „al doilea val” de imigrare în masă a forței de muncă și consolidarea grupului etnic;
- 1950-1960 – „al treilea val” de imigrare reprezentat de persoane strămutate;
- După 1960 – perioada de dezvoltare a grupului etnic ucrainean în Canada.

„Primul val” de imigrare a ucrainenilor în Canada a fost determinat, în principal, de cauze social-economice, în „al doilea val” s-au combinat cauzele social-economice cu cele politice, iar în „al treilea val” au fost preponderente cauzele politice.

Primii ucraineni stabiliți oficial în Canada au fost **Ivan Pylypiv** (Іван Пилипів) și **Vasyl Ielyniak** (Василь Єлиняк), care au ajuns în orașul canadian Montreal la 19 septembrie 1891, la bordul vasului „Oregon”. Cei doi erau originari din satul Nebyliv din actuala regiune Ivano-Frankivsk și au pornit în această aventură dincolo de ocean datorită zvonurilor despre „pământul dat pe gratis”. Ajunși în Canada, s-au angajat să lucreze la un fermier, unde au câștigat bine. După seceriș, Pylypiv s-a întors în țară după familia sa, povestindu-le și sătenilor despre viața de peste ocean. În anul următor, încă șapte familii din Nebyliv au emigrat în Canada, iar peste încă un an, în familia emigrantului Vasyl Iațiv s-a născut un băiețel, Franko, primul copil ucrainean născut în Canada. În timp, Pylypiv și Ielyniak au devenit fermieri de succes și au pus bazele celei mai mari așezări de ucraineni în Canada, în Edna-Star (azi, orașul Chipman din Alberta). Ielyniak a devenit primar al orașului Chipman, bucurându-se de respect nu doar printre ucraineni, ci și printre canadieni. Stră-strănepoata lui Ielyniak este Erika Eleiniak, cunoscută actriță și fotomodel.

„Primul val” de imigrare a durat până în 1914, perioadă în care în Canada au venit aproximativ 170.000 de ucraineni. Aici, pe ucraineni îi așteptau pământurile virgine din regiunile nou formate la sfârșitul secolului al XIX-lea – Manitoba, Saskatchewan și Alberta, fiecare imigrant adult primind din partea guvernului canadian 65 de hectare de pământ. Bărbații și femeile lucrau pământul din primăvară până toamna, iar în sezonul rece mergeau să câștige bani la oraș. La început, localnicii îi numeau pe ucraineni „negri albi” și „sălbatici”, dar hărnicia, rezistența și răbdarea ucrainenilor i-au determinat pe aceștia să-și schimbe părerea despre ucraineni.

Este semnificativ faptul că printre cei care și-au părăsit țara pentru o viață nouă în Canada erau nu doar oameni săraci, ci și ucraineni avuți din orașe și sate, nemulțumiți de instabilitatea economică și politică. Pentru aceștia a contat enorm faptul că, în Canada, era garantată proprietatea privată asupra pământului.

Situația s-a complicat între 1914 și 1921, când, din cauza Primului Război Mondial, guvernul Canadei i-a considerat pe ucrainenii cu cetățenie austro-ungară drept „străini de naționalitate inamică”. Astfel, Legea Măsurilor de Război (*War Measures Act*) din 1914 a permis guvernului canadian să solicite unei anumite categorii de populație să se înregistreze la agențiile guvernamentale federale corespunzătoare. Circa 5000 de ucraineni, bărbați, femei și copii, au fost internați în lagăre de muncă forțată, situație care a durat până în mai 1920, prelungindu-se un an după data semnării de către Canada a Tratatului de la Versailles. Azi există, în Canada, numeroase plăci comemorative și memoriale care amintesc de acele operațiuni de internare.

După 1923, când Legea canadiană privind imigrația a fost modificată pentru a permite imigrația pe teritoriul său a persoanelor provenind din fostele state inamice, a început un „al doilea val” de imigrare în masă a forței de muncă, ce a dus la relocarea unui număr de aproximativ 68.000 de ucraineni, în principal din Galiția și Volynia. Acest val a durat până în 1939, contribuind semnificativ la consolidarea grupului etnic ucrainean în Canada.

„Al treilea val” de imigrare s-a produs între 1947-1960 și a avut la bază îndeosebi ucraineni din vestul Ucrainei, relocați din lagărele din Austria și Germania de Vest. Imigranții ucraineni din acest val au fost, în marea lor majoritate, oameni educați, care s-au stabilit în Estul industrializat al Canadei, mai ales în provincia Ontario.

După 1989, emigrarea din Ucraina și stabilirea domiciliului în alte țări a devenit legală.

Conform datelor privind recensământului populației din 1931, în Canada locuiau 225 133 de ucraineni, în 1981 – 529 615 ucraineni, în 2001 – 1,071 milioane de ucraineni. Din punct de vedere al apartenenței religioase, majoritatea ucrainenilor din Canada sunt creștini (greco-catolici, ortodocși și protestanți).

Evoluând departe de Ucraina, situându-se dincolo de Cortina de Fier, ucrainenii din Canada și-au dezvoltat propria cultură, cu reprezentanți în domeniul artistic, printre care putem menționa Ansamblul de dansuri *Ceremoș* din Edmonton, grupurile *Burea*, *Zirka* și *Muzeul tezaurului cultural ucraineano-canadian din Alberta*, în care este reprezentat modul de viață al primului val de imigranți ucraineni în această țară.

Arta decorării ouălor de Paște (*писанки*), pe care canadienii le numesc „ouă de Paște ucrainene” a devenit foarte populară în rândul publicului larg din Canada. Cel mai mare ou de Paște se află în orașul canadian Vegreville și a fost realizat în 1975, devenind unul dintre simbolurile cele mai cunoscute ale Canadei. Acest proiect i-a aparținut lui Ronald Resch, inginer IT de la Universitatea din Iowa, care l-a pus în aplicare ajutat de o echipă de matematicieni și constructori. Construcția oului reprezintă un puzzle gigantic cu greutatea de 2,5 tone, o înălțime de 9 metri și o lățime de 5,5 metri și a durat 12 000 de ore. Pentru realizarea lui s-au folosit peste 2500 de detalii colorate din aluminiu în formă de triunghiuri echilaterale și hexagoane. În Vegreville se organizează anual, începând din 1974, una dintre cele mai mari manifestări ucrainene din Canada – *Festivalul ouălor de Paște*.

În legătură cu limba ucraineană vorbită de imigranți, putem menționa faptul că, în prima jumătate a secolului al XX-lea, aceasta a fost separată de arealul limbii ucrainene, în primul rând, din cauza distanței mari față de Ucraina, iar în al doilea rând, din cauza războiului și a tulburărilor sociale. Astfel,

limba ucrainenilor canadieni a fost influențată mai ales de limba engleză. Intrând în contact cu o nouă realitate, cu noi obiecte, tehnologii și concepții, pentru a căror reprezentare nu existau corespondente în limba ucraineană, ucrainenii au fost nevoiți să introducă în limba lor cuvinte din engleză care să denumească aceste noi realități. Din această cauză, dialectul ucrainean din Canada prezintă particularități care îl diferențiază de alte dialecte ale limbii ucrainene.

Limba ucraineană se studiază, în Canada, în instituții lingvistice de renume, cum ar fi *Institutul Canadian de Studii Ucrainene* (Canadian Institute of Ukrainian Studies) din Edmonton, precum și în universitățile canadiene din Manitoba, Alberta și Saskatchewan.

În prezent, reprezentanții diasporei ucrainene din Canada desfășoară o activitate intensă de promovare a intereselor Ucrainei, inclusiv la nivel guvernamental, depunând eforturi pentru a insufla tinerei generații dragostea și respectul față de limba ucraineană și față de tradițiile acestui popor.

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Familie din Bucovina în Quebec, în drum spre Edna-Star, Alberta, 1897.

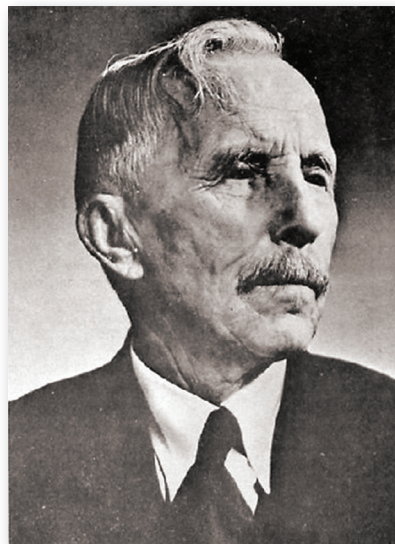
Foto: Library and Archives Canada

<https://www.ukrainianworldcongress.org/ukrainians-in-canada-from-the-first-wave-of-immigration-to-now/>

Ivan Pylypiv (Іван Пилипів) și Vasyl Ielyniak (Василь Єлиняк)

Foto: <https://agroelita.info/ivan-pylypiv-ta-vasyl-elynyak-nashi-zemlyaky-yaki-staly-zamozhnymy-fermeramy-i-zasnuvaly-najbilsh-poselennya-ukrajintsv-u-kanadi/>

Oul de Paște din Vegreville.

Foto: <https://ukrreporter.com.ua/suspilstvo/najbilsha-pysanka-u-sviti-znahodytsya-u-kanadi.html>

Surse consultate:

<https://viche.ck.ua/interesting/yak-pershi-ukrayinczi-potraplyly-do-kanady/>

<https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/ukra%D1%97nczi-v-kanadi-vid-persho%D1%97-hvili-immigraczi%D1%97-doteper/>

<https://euportal.biz.ua/krayiny-ameryky/ukrainska-diaspora-v-kanadi.html>

Se apropia primăvara. Zian se plimba gânditor pe străduțele pavate din centrul vechi al orașului și medita profund la schimbările care se întrezăreau peste tot în jurul lui. Pentru orice om mărunț era evident că natura trecea printr-un proces complicat de transformare doar oprindu-și puțin privirea la copacii înflorinzi, la tufele înverzite, plantate cu precădere printre blocurile vechi, spre a servi drept garduri vii micuțelor grădini din fața imobilelor sau mărginind vreo alee îngustă, bătută de vreme și de picioarele nesfârșite ale trecătorilor. Apariția florilor sau raidurile aeriene ale rândunelelor proaspăt întoarse din țările îndepărtate și calde erau și ele alte semne, să le spunem banale, ale venirii primăverii. Natura se regenera, marcând începutul unui nou ciclu, prin nașterea unui nou anotimp. Desigur, fauna resimțea și ea efectele acestor inevitabile schimbări alături de regnul vegetal, însă primăvara, după bănuiala plimbărețului cugetător, nu se rezuma doar la plante și animale. Undeva, la un moment dat, s-a strecurat o greșală de perspectivă din partea acelor gânditori care s-au grăbit să asocieze acest anotimp cu renașterea naturii. Urmărind cu deosebită atenție figurile altor plimbăreți asemenea lui, Zian conchise că-nlăuntrul inconștient al oamenilor se petrece ceva interesant, cum ar fi o metamorfoză afectivă în cel mai pur sens al cuvintelor. Trecând cu bine peste un anotimp geros și întâmpinând frumusețea crescândă a peisajelor din jurul lui, omul tinde să țină pasul cu noile schimbări, devenind el însuși un alt om, chiar unul mai bun.

Într-o zi, savurându-și meticolos ceaiul la o terasă cochetă din același centru vechi, se trezi trăgând cu urechea la discuția a două personaje aflate undeva nu foarte departe în spatele său. După ritmul și intensitatea vorbirii, subiectul părea deosebit de interesant.

– Vezi tu, pe Mircea l-ai cunoscut întâmplător acum trei ani, și uite că ți-ai păstrat încă o impresie foarte bună despre el. Nu zic ba: omul nostru a dat dovadă de multă finețe, atunci când avea chef, și te făcea ușor să crezi că aparține unei categorii aparte a societății. Cunoștea câte ceva din filosofia antică, era topit după literatura clasică și-l atrăgea în mod special poezia bună, încărcată cu un înțeles profund. Citea în fiecare zi și fusese absolut convins că menirea fiecărui individ e aceea de a se autodepăși constant prin acumularea de capital intelectual. Un om citit e capabil să discearnă răul de bine, frumosul de urât și adevărul de absurd, căci el ia parte zilnic la lupta dintre acești poli veșnic respingători unii pentru ceilalți. Studiază diferite aspecte ale vieții, le compară și trage numeroase concluzii. Pentru el, a cunoaște e totuna cu a deține puterea asupra celor mai puțin pregătiți din jurul său, iar cu cât știe mai multe despre lumea în care trăiește, cu atât satisfacția pentru eforturile-i depuse este mai intensă și mai ispititoare. Forța aceasta nu-i e utilă pentru a-i manipula pe ceilalți, deși s-ar putea folosi de ea în acest scop, ci pentru a se apăra, mai degrabă, în fața adevăraților impostori. După convingerea lui Mircea, cititorul e un aspirant legitim la înțelepciune, cărțile deschizându-i calea către o viață mai bogată în sens și farmec despre existența căreia un om fără ambiții largi nu ar putea bănuși măcar. Dar iată că pe omul de rând nu-l interesează prea mult descoperirea unei astfel de căi, prioritatea sa rezumându-se la lupta pentru un trai decent. Pe cel amărât îl frământă grija zilei de mâine, se gândește cum să le pună copiilor o pâine pe masă, își organizează viața în așa fel încât să-i mai rămână niscaiva bănuți după achitarea dărilor lunare, prioritizează nevoile casei și ale familiei, iar abia la urmă se gândește, atunci când îi rămâne timp, la propria-i persoană. Nu-i pasă câtuși de puțin ce părere avea Aristotel despre forma sufletului uman, despre soarta dramatică a Annei Karenina care a împins-o, în cele din urmă, sub roțile trenului cu aburi sau când și unde a luat naștere arta barocă. Astfel de curiozități cereau în primul rând timp, iar apoi o situație materială satisfăcătoare. Cu toate acestea, însă, pe Mircea îl intriga o problemă socială privitoare la credințele oamenilor simpli. Nu înțelegea plăcerea lor absurdă de a se complăce în jurul unor mituri menite să le înfrumusețeze întrucâtva existența modestă. *Carevasăzică, acestora nimic nu le trezește în niciun chip interesul cunoașterii filosofiei, a istoriei, a literaturii sau cea a artelor vizuale, de pildă, însă cred cu tărie că dacă îți ții urechile, înseamnă că în acel moment cineva apropiat te calomniază, ori dacă faci copii în zile de sărbătoare, aceștia se vor naște cocoșați sau bolnavi sau, într-un caz fericit, prezența unui urs în visul tău îți prezice că un mare noroc va da peste tine curând. De asemenea, tot ei se feresc să fluiera în casă pentru a nu atrage paguba asupra lor, se îngrozesc atunci când sparg vreo oglindă și se tem ca nu cumva să verse sarea pe masă. Aruncă cu pietre după pisicile negre care le taie calea, își scuipă copiii pentru a nu-i deochea cineva și jubilează atunci când au mâncărime în palma stângă. Pentru toate aceste nerozii, remarca Mircea pe un ton crispat, omul mărunț găsește întotdeauna timp în viața sa cotidiană, cu toate că nu-i aduc niciun beneficiu și nu-l feresc, în realitate, de apropierea ceasului cel rău.*

Mircea citea, așa cum ți-am spus, foarte mult, iar asta pare că nu i-a făcut, în cele din urmă, prea mult bine. A ajuns să se supere aproape din orice, își ducea teoriile la extrem și exagera orice eveniment social sau cultural. Blama tradițiile de orice fel, socotindu-le ca pe niște progetururi caraghioase ale păgânismului, imperialismului, socialismului și ale capitalismului deopotrivă. Devenise, pe drept cuvânt, un nihilist, iar ca orice alt nihilist înrăit atrăsese de partea sa pe alții asemenea lui, iar împreună înființaseră un grup literar. În fiecare săptămână își dădeau întâlnire la adresa unui membru ales aleatoriu și-și prezentau unii altora eseurile, povestirile și poeziile zeflemitoare la adresa societății și a obiceiurilor ei. Doreau să restructureze întreaga lume după principii noi, însă tot ce reușeau să facă era, de fapt, să-i ia în derădere pe toți cei care nu le împărtășeau opiniile. Doar că, vezi dumneata, nu s-au oprit doar la a-și calomnia semenii prin mijlocirea scrisului și a cuvântului spus. *Ghiociei*, așa cum s-au identificat ei în rândul *noii inteligenții*, în fruntea căreia trona acest domn aparent select pe nume Mircea, au luat și mai multă atitudine, declarând război *superstițiilor* de orice fel.

Mihai ROMANIUC

GHIOCIEII

Lui Mircea i-a venit ideea să saboteze ziua de 8 martie pe când aștepta la coadă, chiar în prima zi a aceleiași luni, într-un supermarket, la capătul căreia scana produsele o femeie tânără cu cearcăne mari răsărite sub ochii oboșiți. Era seară, aproape de ora închiderii, iar clienții, în marea lor majoritate, se îndreptară deja cu pași legănați spre ieșirea din magazin. Ajuns în fața tinerei, *ghiocelul* nostru îi zâmbi curtenitor, o salută cu șarmul său aparte și îi ură, într-un fel reverențios, acel simplu *la mulți ani* de care i se făcuse lehamite de-a lungul timpului. Fata miji ochii vizibil surprinsă, iar gestul păru să o atingă până la suflet, căci o lacrimă i se prelinse cu repeziciune de-a lungul obrazului drept. Îi mulțumi printr-un murmur, apoi se scuză, mărturisindu-i că nu-i mai urase nimeni până la acea oră cuvinte bune, ci, dimpotrivă, mulți dintre clienți o repeziseră în goana lor după cumpărături. Acum, chipul ei radia de bucurie și-i transmitea celui aflat înaintea sa o adâncă recunoștință. Mircea se arătă foarte mișcat în acel moment, numai că, imediat ce ieși pe ușile magazinului, izbucni în hohote isterice de râs, atrăgând asupra sa privirile suspicioase ale trecătorilor. *I-am luat în derădere credința neroadă în simbolistica mărtisorului*, le spuse mai târziu prietenilor săi, *iar ea, prostănaca, mi-a mulțumit cu lacrimi în ochi, fără să înțeleagă subtilitatea ironiei. Am râs și am tot râs, gândindu-mă la figura ei multă vreme după ce am ajuns acasă; chiar și-n somn, dacă vă vine să credeți. Pur și simplu nu m-am putut poticni!*

Apoi veni și ziua de 8 martie, iar de această dată toți *ghiociei* contribuieră la ticluirea unui plan năstrușnic pentru răsturnarea pașnicei sărbători care se lăsase așteptată timp de un an întreg, în special de către doamne. Strânseră ban cu ban, obținură chiar și donații din partea oamenilor bine intenționați, și cumpărară din sumele adunate aproape zece mii de buchete de trandafiri. Despre demersul lor nobil aflase jumătate din oraș, căci vestea că un grup de intelectuali intenționează să dăruiască flori doamnelor din toate ramurile sociale, pe străzi, în stațiile de autobuz și în parcuri făcuse vâlvă printre locuitori, iar printre ei se găsiră și mulți voluntari care să ajute la distribuirea buchetelor. Doar că, ceea ce nu știau ei cu adevărat, poate fiindcă stă în firea omului să uite că diavolul se ascunde în detalii, era legat chiar de scopul acestui gest fără precedent. *Ghiociei* înveliseră partea inferioară a buchetelor cu un material fin pe care scria, cu litere mici, *lumea se schimbă, noi suntem lumea* și-l parfumară cu o esență tare, arăbească, adusă tocmai din țara întinselor deșerturi. Parfumurile arăbești, după cum se știe, persistă multă vreme dacă sunt aplicate pe anumite suprafețe, iar mirosul lor se răspândește repede, reușind chiar să înăbușe oxigenul din spațiile închise. Câteva zeci de sticlute au fost golite pentru a înmiresma materialele gravate cu acel mesaj aparent inofensiv, dar cu totul nihilist în esență.

E inutil să-ți mai descriu în foarte multe detalii ceea ce s-a întâmplat mai departe. Evident, *ghiociei* au ocupat toate stațiile de autobuz, lăsându-i pe voluntari să-și împartă buchetele prin parcuri și alei, în timp ce ei se delectau cu efectele planului lor meschin: călătorii, după ce ușile mijloacelor de transport în comun se închideau până la următoarea stație, rămăneau aproape instantaneu fără aer și se îmbulzeau disperați către ferestrele care puteau fi deschise doar parțial. Oamenii se sufocau de-a dreptul, iar ei râdeau cu lacrimi în timp ce le priveau figurile îngrozite. *Ei, dar de ce se tot agită în așa hal?* – fuse întrebarea ironică a unuia dintre călăi, – *nu era limpede și înainte că superstițiile nu fac decât să le pună viața-n pericol?*

Asta se întâmplase acum doi ani, dar îmi aduc aminte foarte limpede că, pe orice stradă te-ai fi aventurat în acea zi, mirosul acela blestemat se ținea după tine precum cea mai agresivă molimă de pe pământ.

Chelnerul se apropie de masa lor, le servi tacticos prânzul comandat și dispăru, în final, la fel de subtil precum apăruse. Domnii începură să mănânce, în vreme ce vocile trecătorilor creșteau și scădeau neregulat în intensitate, nelăsând a se înțelege nimic din toată pălăvrăgeala lor de fundal. Zian abia dacă sorbise două guri din ceaiul aflat înaintea sa, pe masă, într-atât îl prinsese istorisirea necunoscutului, așezat parcă înadins la masa din spatele lui. Uitase cu totul de primăvară și de efectele ei, dorind acum, mai presus de orice, să afle continuarea poveștii. S-ar fi îndreptat numaidecât spre acest om, cerându-i mai multe detalii, însă, spre marea sa ușurare, celălalt ascultător i-o luă înainte și se interesă de deznodământ.

– Ce aş putea să-ți mai spun? întrebă povestitorul pe un ton gânditor, încercând să-și amintească și alte evenimente asemănătoare. Aceea a fost ziua în care și-au pus ștreangul la gât. Căzuseră în dizgrația societății până într-acolo, încât magazinele alimentare refuzau să le vândă pâine, darămite alte produse. Paznicii erau instruiți în privința situației lor și-i opreau la intrare, sfătuindu-i să revină altădată. *Momentan nu putem vinde nimic din motive strict legate de gestiune*. Atunci, *ghiociei* priveau mirați către ceilalți clienți cărora li se permitea totuși accesul în magazin. *Dar pe aceia de ce i-ați lăsat înăuntru?* Neprimind un răspuns mulțumitor, se luau la harță cu ei, dar, în final rezultatul era întotdeauna același: plecau fără a putea cumpăra ceva. Revistele nu le mai primeau nicio lucrare, admiratorii se retrăseseră definitiv, iar trecătorii îi săgetau mereu cu priviri încruntate. De la unii dintre ei au și primit câteva *onoruri* zdravene peste ceafă. Cercul literar li s-a destrămat câteva luni mai târziu, iar membrii acestuia s-au împrăștiat prin locuri necunoscute, acolo unde nu ajunsese ecoul rușinos al isprăvii lor meschine. Și ce logică au găsit ei în toate acestea? Să sabotezi ziua de 8 martie, adică să te răzbuni pe cine? Pe femeia care ți-a dat viață și te-a crescut cu o dragoste nețărmurită? Oamenii i-au dedicat, din pură recunoștință, o zi din an pentru a-i cinsti bunătatea, iar aici nu se poate pune problema unei superstiții, așa cum li s-a năzărit acelor minți *luminate*. Dar ce să ne mai frământăm în privința asta! Surprinzător, deși studiul e benefic în general, pe cei slabi totuși îi strică și le ia mințile.

(Continuare la pag. 6)

GHIOCCELUL

(Continuare de la pag. 1)

Pentru că, drept îți spun, omul ar trebui să creeze idei, nicidecum ideile pe oameni. Dacă uiți această lege, ești pierdut și-i poți duce pe alții către pierzanie.

Necunoscutul își opri cuvântarea pentru câteva momente, spre a-și putea aprinde o țigară. Trase câteva fumuri, iar apoi continuă:

– Mircea a primit însă o palmă mult mai usturătoare decât acoliiții săi. Venise, în urmă cu un an și jumătate, în orașul nostru, o echipă de geologi, pentru a cerceta un anumit soi de minerale prețioase, la directivele Ministerului Mediului, dacă nu mă înșel, iar asta se întâmpla cam spre sfârșitul lunii august. Printre cercetători se număra și o tânără de care (ca să vezi!) se îndrăgostise bietul nihilist după ce o cunoscuse la o serată organizată tot de către acești oameni (în treacăt fie spus, pe Mircea nu-l mai invita nimeni din oraș la nicio serată, iar dacă se strecura printre invitați, era depistat repede și zvârlit pe ușa din dos). La început, frumusețea tinerei doamne îl orbise într-atât încât nu mai avu ochi pentru altceva sau altcineva, iar apoi, după ce reuși să aibă o discuție filosofică cu aceasta, descoperi în cugetările ei o genialitate fără asemăn, ori cel puțin așa i se păru lui atunci. Dialogurile dintre cei doi au continuat, cu toate că interlocutoarea începuse a se plictisi teribil de teoriile ciudatului om aflat aproape întotdeauna în preajma sa. Venea la ea cu diverse daruri, îi făcea complimente subtile, o invita la dans în fiecare seară, îi cita din cărți fraze încărcate cu un înțeles profund pentru a-i descrie o situație oarecare și se străduia s-o facă să râdă. Spre nefericirea lui, însă, această muză întruchipată nu-i împărtășea sentimentele și încerca, ori-când se ivea ocazia, să se sustragă din peisaj, lăsându-l pe Mircea singur cu propria-i amărăciune.

În cea ultima zi, atunci când geologii își făcuseră bagajele și se pregăteau să plece, îndrăgostitul apără la ușa tinerei cu un buchet de ghiocci în mână, cules de pe vreun câmp sau dintr-o grădină, căci florăriile refuzaseră a-i mai vinde flori din cauza istoricului său controversat, și-i ceru fetei mâna. Îi puse sufletul pe tavă, promisese că o va iubi așa cum

n-ar putea-o face altcineva în locul său și jură, cu mâna pe inimă, să-i îndeplinească toate dorințele, chiar și pe cele mai complexe. Vorbise multă vreme, iar, în timpul asta, chipul iubitei sale se crispa din ce în ce mai tare. Orice neghiob știa deja că cei doi nu sunt plămădiți din același aluat, însă nimeni, până atunci, nu reuși să-i deschidă nerodului ochii. Fata suspină (cât se poate de fals) și-l refuză fără rețineri.

– Dragul meu, îi spuse ea zâmbind acru, pe un ton dojenitor, nu te pot lua de bărbat, iar tu ar trebui să înțelegi, mai bine decât oricine altcineva, că nu îmi doresc un soț în momentul de față. Sunt tânără, nestatornică și crudă. Nu mi s-ar potrivi deloc rolul de femeie căsătorită. Însă uită-te puțin la tine! Nici măcar nu mă cunoști îndeajuns, dar te grăbești să mă iei orbește de soață. Oare chiar nu ți-ai dat seama, până acum, că mie nu mi-au plăcut niciodată ghiocci?

Și, ca să-ți dai seama cât de perfidă poate fi soarta cu cei care doresc să travestească, doar de dragul ideologiilor, firea naturală a ordinii lumești, trebuie să știi că evenimentul a avut loc în prima zi a lunii martie, deci de Mărțișor, iar ghiocci culeși de el sunt, în esență, un simbol al triumfului primăverii asupra iernii și al renașterii naturii, deci tot un element al miturilor lumești, după părerea lui Mircea. Și uite că tocmai el, fără a realiza, la început, ce i se întâmplă, a devenit un veritabil agent al superstițiilor de care îi plăcea să-și bată joc în trecut. Umilit și dezarmat până-n străfundurile sufletului, *Ghioccelul* nostru a plecat în pribegie, iar de atunci nu a mai fost văzut de nimeni în oraș.

– Ei, despre această istorie trebuie să-ți mărturisesc că nu am știut nimic până acum, adăugă celălalt mirat.

Chemară, în sfârșit, chelnerul, plătiră consumația și li se alătură pe urmă palavragiilor plimbăreți de pe aleea pietonală pavată cu piatră cubică veche. Zian rămase locului cugetând îndelung la cele auzite, se încruntă și-și frecă o vreme bărbia cu vârful degetelor. Apoi, tresărind ca înțepat de ac, se ridică în picioare și ceru ospătarului să-i aducă și lui nota.

– Trebuie să cumpăr flori, murmură el pentru sine, amintindu-și. Da, asta era. Cât pe ce să uit. Primăvară, flori, ciocolată. Și un mare *la mulți ani* doamnelor. De asta sigur n-o să uit.

Și, repetând de câteva zeci de ori sarcinile planificate pentru acea zi, se alătură binedispus mulțimii voioase.

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

Capitolul V

Șobolani în bidonul de tablă sau de ce s-a tras în Lenin

(Continuare din nr. 69)

Dar să ne întoarcem la atentat. Sverdlov hotăra cine și unde să apară în public. Să reamintim că acest lucru era obligația lui de serviciu ca președinte al Comitetului Central Executiv al Rusiei și, cu toate că este un amănunt, voi repeta: atunci Iakov Miraimovici ajunsese să fie un om cu mare greutate și, propriu-zis, el se ocupa cu organizarea întregii activități nu numai la guvern, dar și în partid. Ba mai mult, el devenise un fel de arbitru care judeca conflictele între clanurile din partid; tot el își luase și funcția de secretar, care răspunde de problema cadrelor.

Despre câtă putere concentrase în mâinile lui Iakov Sverdlov se poate deduce măcar și din istoria uciderii familiei țarului în noaptea de 16 spre 17 iulie 1918. Telegrama trimisă de președintele Consiliului Petrogradului Grigori Zinoviev despre evenimentele din Ekaterinburg cu doar două ore înainte de execuția prin împușcare din clădirea Ipatiev fusese predată cu adnotarea: „Lui Sverdlov (o copie lui Lenin)”. Înțelegi, cititorule? Lui Lenin doar copia!

Mai sosise o telegramă din Ekaterinburg, datată 17 iulie, ora 21, care este foarte grăitoare:

„Secretarului Consiliului Comisarilor Poporului Gorbunov, cu confirmare. Comunicați-i lui Sverdlov că toată familia a avut aceeași soartă ca și capul familiei. Oficial, familia va muri în timpul evacuării. A. Beloborodov.”

Nu lui Lenin, deși acela, fără îndoială că era la curent cu ce se întâmplă, ci lui Sverdlov. El avea atâta putere, încât putea de unul singur să aprobe hotărâri de asemenea importanță și să dispună nemijlocit de ele.

Și iată ce este interesant: fără să se țină cont de vestea sosită din Petrograd despre uciderea lui Urâțki, mitingurile de la Moscova, programate pentru 30 august, ora 18, nu se știe de ce, nu au fost contramandate. Mai mult decât atât: tuturor membrilor Consiliului Comisarilor Poporului, care urmau să ia cuvântul la mitinguri, li s-a asigurat pază, și încă numeroasă, numai pentru Lenin n-au mai ajuns paznici... Pentru toți s-au găsit, numai pentru el nu. Ei, și se știe că tocmai în acea zi, când el era fără protecție la uzina Mihelson, absolut întâmplător avusese loc atentatul, pe

care l-au pus în cărca bătrânei membre a partidului socialist revoluționar de stânga Fanni Kaplan (pe numele adevărat Feiga Haimovna Reublat).

Despre asta s-ar putea scrie o carte întreagă. Din lipsă de spațiu, voi spune doar atât: lanțul întâmplărilor scoate la iveală o mulțime de lucruri ciudate ale acestei chestiuni.

Imediat după atentat, obligațiile președintelui Consiliului Comisarilor Poporului au fost preluate de Sverdlov; el, de fapt, și-a asumat întreaga conducere și a început să „dărâme” activ cercetarea penală, care apoi aproape că n-a mai avut loc. Din dispoziția lui Sverdlov, de la conducerea investigațiilor a fost înlăturat președintele Comisiei Extraordinare de Luptă împotriva Contrarevoluției și a Sabotajului Dzerjinski. Acela a plecat la Piter¹ să ancheteze uciderea lui Moisei Urâțki, dar aflând de atentatul împotriva lui Lenin, a vrut să se întoarcă, dar Sverdlov l-a oprit: rămâneți acolo, că aici o să ne descurcăm și singuri.

Cum s-au descurcat? Foarte simplu. Kaplan a fost reținută pe stradă la câteva minute după atentat, au dus-o la Lubianka², unde a fost anchetată pentru prima și ultima oară de Iakov Peters, adjunctul lui Dzerjinski, de comisarul poporului pentru justiție Dmitrii Kurski, precum și de... Iakov Sverdlov și de ajutorul lui cel mai apropiat, secretarul Consiliului Comisarilor Poporului Varlaam Avanesov. După aceea, pe Kaplan n-au lăsat-o la Comisia Extraordinară de Luptă împotriva Contrarevoluției și Sabotajului, ci au dus-o în beciurile marelui Palat al Kremlinului, unde bolșevicii au amenajat locuri tainice de tortură pentru cei mai importanți deținuți. Peste trei zile, tot la dispoziția personală a lui Sverdlov, fără anchete suplimentare, ea a fost împușcată în secret, iar trupul i-a fost incinerat. În bidonul de tablă.

De ce așa? De ce pe ucigașul lui Urâțki l-au ținut în arest două luni, iar pe Kaplan – două zile? Păi, deoarece Kaplan nu putea fi lăsată prea mult în viață. De cum s-a aflat că Lenin, după ce fusese rănit, a supraviețuit și se va face bine, Sverdlov a lichidat-o.

Majoritatea istoricilor contemporani sunt de acord că „...în spatele atentatului asupra lui Lenin se afla colaboratorul lui cel mai apropiat, omul numărul doi în Rusia bolșevică Iakov Sverdlov.”

Fanni Kaplan (Feiga Haimovna Roitblat)

¹ Piter – așa numeau rușii, cu simpatie, Petrogradul (Petersburgul). (C. Ir.)

² Lubianka – închisoare din Moscova; în aceeași clădire era și sediul central al KGB. (C. Ir.)

Sverdlov l-a expus pur și simplu pe Lenin în fața gloanțelor. Aflând despre uciderea lui Urâtki, Lenin n-a vrut să mai meargă la miting. L-a rugat să nu se ducă și Zagorski, secretarul comitetului PCR (b) din Moscova, l-a rugat și familia. Dar se supărase Sverdlov: „Păi ce, o să ne temen de toți ăștia?”. Iar lui Vladimir Ilici nu-i convenea să pară un fricos...

Mai există și o altă versiune foarte interesantă. Potrivit acesteia, atentatul asupra lui Lenin a fost aranjat de Sverdlov și de... Lenin. Și nu Kaplan trăsesese asupra lui, ci un agent al lui Dzerjinski, și anume Aleksandr Protopopov, devenit din socialist revoluționar de stânga cekist, care era un foarte bun trăgător. El urma să-l rănească foarte ușor pe conducătorul proletariatului mondial, iar alăturarea acestui fapt de uciderea lui Urâtki și a lui Volodarski urma să creeze un efect cumulat și pretext pentru introducerea „Terorii roșii”.

Dar ceva „n-a ieșit cum trebuie”. Fie că Lenin, când s-a tras în el, s-a întors greșit și glonțul, în loc să treacă pe alături, l-a nimerit în gât chiar lângă arteră, fie cel care

trăsese a avut o „însărcinare specială” din partea lui Iakov Sverdlov, și s-a întâmplat așa cum se întâmplase. Iar pe Protopopov, care fusese reținut, l-au lichidat doar peste câteva ore, fără interogatoriu și fără să fie judecat. Este interesantă și declarația șoferului personal al lui Lenin Stepan Ghil, care zicea că, în primele secunde după atentat, Lenin, pe care el îl ținea în brațe, a întreat: „Pe acela l-au prins?”. Deci el îl văzuse sigur pe cel care a tras.

Dar nici asta nu e totul. Atentatorii fuseseră cel puțin doi. Același Ghil văzuse clar, cum din mulțime apăruse o mână de femeie ținând un pistol din care a tras două sau trei focuri. Să fi fost Kaplan? Nu.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note de Corneliu IROD

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINEENE DIN ROMÂNIA ~ PERIOADA INTERBELICĂ ~

IRYNA LEVYNSKA (1907-1990)

„Cine ar fi crezut că Iryna Levynska, membră conștiincioasă și activă a Cenaclului Scriitorilor Ucraineni, o să scrie una dintre cele mai frumoase cărți ale literaturii noastre? Am citit pe nerăsuflăte volumul ei de proză *Живиця* (*Stropi de rășină*) și m-am convins că este o prozatoare adevărată și că va deveni, dacă nu a devenit deja, un exemplu pentru mulți scriitori. Iryna Levynska, cu siguranță, este cea mai mare descoperire a literaturii noastre din ultima perioadă, cu atât mai mult că aparține generației vârstnice.

Scrișul pentru Iryna Levynska era un ritual sacru care nu se repetă în fiecare zi, ci doar atunci când punctele cardinale ale planetei noastre ședeau la aceeași masă și gustau din vinul învechit prin cramele furtunilor, când pădurile de brad și munții se adăpau la izvoarele cu apă vie, iar veșnicia puneau laurii nemuririi pe fruntea vremelnice, iar fiecare clipă trecătoare se considera istorie, când amintirile zburau ca niște păsări călătoare...”, scria Stepan Tcaciuc despre Iryna Levynska.

Iryna Levynska s-a născut în anul 1907 pe 18 mai, în orașelul Rojneativ din regiunea Ivano-Frankivsk, în familia învățătorului Omelian Trillie, de origine franceză. Însă, după nașterea viitoarei scriitoare, familia se mută în Dolya, unde, în anul 1919, tatăl ei este arestat de către polonezi, pentru participarea la mișcarea de eliberare. Tânăra fată urmează cursurile Gimnaziului Vasilian din Lviv, iar în 1922 intră la Universitatea Secretă Ucraineană, unde studiază istoria și filozofia, pe care o termină în anul 1930, obținând titlul de magistru al științelor umane. În timpul studiilor, este arestată și închisă pentru o scurtă perioadă de timp. Tot în anul 1930, se căsătorește cu inginerul și scriitorul Stepan Levynskyi. Tânăra familie se mută la Praga, pe urmă la Cernăuți, mai pe urmă la Reni, iar în 1935, la București.

Între anii 1942-1943, urmează cursurile de limbă italiană, iar între 1948-1950, urmează cursurile de limba rusă la Institutul „Maxim Gorki”.

Până la debutul editorial, care a avut loc în anul 1982 cu volumul de proză *Живиця*, Iryna Levytka publică proză în revistele literare din Ucraina, iar începând cu anul 1981, în almanahul literar ucrainean din România *Обрії* (*Orizonturi*). Urmează volumele de proză *Серця на грані* (*Inimi la răspântii*) în anul 1984 și *Літа молодії* (*Anii tinereții*) în anul 1989. Toate cele trei volume au apărut la Editura „Kriterion” București.

Proza Irynei Levynska este pătrunsă de un lirism blând, delicat, este plină de meditații și analiză psihologică. Realitatea și ficțiunea din nuvelele sale se întrepătrund, se completează și se potențează reciproc. Aceasta și este rețeta reușitei artistice a creațiilor sale care, deseori, după cum constată și Mykola Korsiuk, în primul volum al antologiei de proză scurtă ucraineană din România – *Înspre lumină*, poartă amprenta celebrelor scriitoare ucrainene Olha Kobyleanska și Irina Wilde.

„Nuvelele Irynei Levynska seamănă cu templele grecești. În ele nu găsești nici înălțimi senine, nici efecte speciale, nici explozii de culori, în schimb se simte în ele armonia clasică a celor mai importante elemente ale creației literare: a subiectului, compoziției, stilului și limbii.” – scria același Stepan Tcaciuc.

Citind întreaga operă a Irynei Levynska, eu mi-aș permite să o compar cu o preoteasă în templul literaturii ucrainene din România care a depus pe altarul acestuia ofrande literare precum *Живиця*, *Дзвінок потопельників* (*Clopotul înecaților*), *При-*

їхала мама (*A sosit mama*), *Сократ танцює* (*Socrate dansează*) și multe alte nuvele.

În anul 1990, pe 8 iulie, Iryna Levynska a trecut în eternitate, lăsându-ne un bogat testament literar – cărțile sale care merită reeditate și traduse în limba română.

„De Crăciun în Cernăuți”, anul 1983, în dreapta, Stepan Levynskyi cu soția, scriitoarea Iryna Levynska

STEPAN LEVYNSKYI (1902-1985)

Scriitorul și folcloristul Stepan Levynskyi, care își semna creațiile cu pseudonimul Panașciuk, s-a născut la data de 17 iunie 1902 la Cernăuți (Ucraina) și a trecut în eternitate în ziua de 19 iunie 1985, fiind înmormântat la București.

A absolvit Institutul Politehnic din Praga (1927), iar începând cu anul 1936, a locuit la București. În anul 1979, a publicat la Editura Kriterion din București volumul satiric *І це і те* (*De una, de alta*). De asemenea, a redactat cu legerea de cântece *Українські пісні* (*Cântece ucrainene*), București, 1984.

Iryna Novak și baloanele colorate

Indiferent de vârstă sau naționalitate, baloanele aduc un plus de magie în viața noastră, prin culori, forme și mărimi, acestea pot transforma orice spațiu banal într-unul spectaculos care să impresioneze nu doar copiii, ci și cele mai rafinate gusturi ale adulților.

Afirmația îi aparține unei ucrainence din Kiev care, de când a izbucnit războiul pe scară largă în Ucraina, încearcă să-și croiască un viitor mai bun și liniștit pentru ea și fiica ei de doar nouă ani. Decorațiunile, coloanele sau arcadele impresionante împodobite cu baloane, dar aranjate cu multă atenție și creativitate, nu sunt doar un simplu hobby pentru Iryna Novak, ci și un mod de a-și câștiga existența pe meleagurile bănățene. Despre această în-deletnicire, care în ultimii ani este la mare căutare în țara noastră, și nu numai, precum și despre integrarea ei în societatea românească, vom afla din interviul următor:

Mihaela BUMBUC (M.B.): Iryna, ne cunoaștem deja de trei ani, de când ai fugit împreună cu fiica ta din calea războiului din Ucraina. Știu că a fost o perioadă foarte grea pentru voi toți, dar, cu timpul, ați reușit să vă găsiți un loc de muncă, să învățați limba țării noastre, cu alte cuvinte, să vă integrați în comunitate. Pentru tine cum a fost această perioadă de adaptare și de integrare?

Iryna Novak (I.N.): Perioada de adaptare nu a fost una ușoară pentru noi, a fost dificilă pentru toată lumea și mai ales pentru copiii noștri, care nu înțelegeau ce și cum se întâmplă, cât timp vom rămâne în România, de ce nu putem să ne întoarcem acasă la familie, prieteni sau școală. Ce-i drept, am fost ajutați foarte mult de comunitatea de aici, ne-am bucurat de sprijinul și dragostea românilor și a ucrainenilor noștri, care ne-au primit cu multă căldură și prietenie. Aici, la sediul Filialei Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, am găsit a doua noastră casă. În toată această perioadă ne-ați oferit ajutoare atât pentru adulți, cât și pentru copii, au fost organizate cursuri în limbile engleză și română, masterclass-uri de creație, expoziții, mitinguri de susținere a Ucrainei, concerte caritabile, jocuri pentru tineri, vizite tematice, seri de film și nenumărate activități pentru sprijin și ajutor. Doar în ultimul an, am luat parte la numeroase manifestări cultural-artistice precum: „Doi ani de război în Ucraina”, „Comemorarea poetului național Taras Șevcenko”, „Rolul femeii în păstrarea identității ucrainene”, „Ziua internațională a refugiaților”, „Creatori de artă populară ucraineană”, „Ziua Independenței Ucrainei”, „1000 de zile de război în Ucraina”, „Holodomorul”, iar de curând, am participat la „Festivalul Internațional de Colinde Ucrainene din Timiș”. Au fost evenimente unde, împreună cu ceilalți ucraineni, pregăteam diverse preparate culinare tradiționale ucrainene, cântam și uneori plângeam pe umărul vostru la aflarea veștilor triste de acasă. Pentru noi, astfel de întâlniri au fost un bun prilej de socializare și consolidare a legăturilor interculturale, în scopul păstrării și promovării tradițiilor, prin implicarea tuturor membrilor unei familii. Simplul fapt că am pregătit rețete tradiționale ucrainene a devenit o activitate atractivă pentru toată lumea.

M.B.: Ce este diferit acum față de primul an?

I.N.: Astăzi, pot spune că sunt fericită, mai ales atunci când mă duc să-mi aștept fiica de la școală, ea aleargă în întâmpinarea mea și îmi povestește cum s-a jucat în pauze cu

ceilalți colegi de clasă, ce s-a întâmplat acolo, ce a învățat la școala românească, acest lucru pentru mine este foarte important și îmbucurător. Îmi pot da seama că ea se integrează și își trăiește copilăria, fără să audă sirenele asurzitoare, care ne fac să tremurăm de frică, fără să vadă rachetele zburând peste orașul nostru. Credeți-mă, este foarte greu să-i explici unui copil că nu este în siguranță în parc, atunci când merge pe stradă sau la joacă, că lucrurile normale și banale pe care le făceam înainte de război nu mai pot fi la fel, cum au fost cândva în Ucraina, dar asta nu înseamnă că nu ne este dor de casă, de familie și de patria noastră și că nu ne dorim să ne întoarcem acasă.

M.B.: La școala unde învață fata ta mai sunt și alți copii din Ucraina?

I.N.: În școală sunt mai mulți ucraineni care învață, dar în clasa ei ea este singura ucraineană și mă mândresc cu ea pentru că a ajuns una dintre cele mai bune eleve, deoarece se străduiește foarte mult și într-un timp scurt a învățat să scrie, să citească și să vorbească limba română. Sunt foarte fericită pentru ea!

M.B.: Cum reușești să-ți câștigi existența, să vă întrețineți cu cheltuielile lunare, chiria, mâncarea, rechizitele școlare și tot ceea ce este necesar pentru a duce un trai decent?

I.N.: În Ucraina am avut o afacere, realizam decorațiuni din baloane pentru diverse evenimente, de sărbători, pentru nunți, botezuri, aniversări sau inaugurări de spații comerciale, iar, când am venit aici, am abandonat totul. La Timișoara, nu aveam de gând să-mi continui afacerea deoarece cu toții credeam că vom reveni în curând acasă și războiul se va termina în câteva luni, însă, la un moment dat, mi-am dat seama că acesta nu se va încheia prea curând și trebuie să muncim ca să trăim. Am început practic de la zero, a fost foarte greu, fără materie primă, ustensile, arcade, piloane, panglici sau baloane, toate acestea nu sunt deloc ieftine. Îmi aduc aminte cum în primul an mi-ați cumpărat baloane și am făcut un decor pentru „1 iunie” sau de „Ziua Independenței Ucrainei”, așa că mi-am spus: dacă în Kiev am reușit să-mi câștig existența prin a face decorațiuni, voi reuși și în Timișoara.

M.B.: Actualmente, cum îți merge afacerea?

I.N.: Lucrurile merg într-o direcție bună, îmi place ceea ce fac, aici este vorba de creație, fantezie și idei noi. După ce realizez un decor din baloane, îmi place să primesc feedback din partea clienților, nu este vorba doar de bani, vrem să fim utili, îmi place să creez și să aduc bucurie în sufletele sărbătoritorilor.

M.B.: Ai pregătit al treilea an consecutiv decorul pentru tradiționalul Festival Internațional de Colinde Ucrainene din Timiș. Ce ai creat pentru ediția din anul 2024?

I.N.: Am conceput o zonă de foto și am decorat scena, am folosit baloane și diverse accesorii specifice sărbătorilor de iarnă, cu nuanțe de roșu, verde, auriu și figurine gonflabile. Sper că v-a plăcut și că am reușit să aduc un strop de magie în sufletele colindătorilor.

M.B.: Ce îți propui pentru anul 2025?

I.N.: În primul rând, vreau să mulțumesc poporului român care ne-a primit atât de frumos, vouă celor din cadrul Organizației locale Timișoara și, în mod special, ție, draga mea prietenă, Mihaela. De asemenea, mulțumirile mele se îndreaptă și spre conducerea centrală, vreau să-i mulțumesc d-lui președinte al UUR, deputatul Nicolae Miroslav Petrețchi, și președintei Filialei UUR Timiș, Maria Szabo Condrei. În ceea ce privește viitorul nostru, în momentul de față, acesta este incert, din acest motiv plănuiesc să rămânem aici, nu știu pentru cât timp, dar vreau să învăț limba și să-mi dezvolt afacerea și, de ce nu, să găsesc un spațiu pentru decoruri. În viitor sper să am mai mulți clienți, să reușesc să măresc echipa de lucru pentru a putea prelua proiecte mari. La ora actuală, eu sunt contabil, designer, șofer, promotor de imagine, le fac pe toate și nu îmi este deloc ușor, dar noi suntem ucraineni și suntem puternici, nu ne lăsăm învinși, nici chiar în fața invadatorului rus, care ne-a provocat de trei ani atât de multă durere și suferință. Ne este foarte dor de țara noastră frumoasă, de casă, de familie și cu toții ne dorim cel mai mult, ca în anul 2025, acest război nemilos și crunt să se încheie și să fie pace în țara noastră.

Mihaela BUMBUC

